

«MUHSİN BEY» FİLMİNİN PROPP'UN İŞLEVLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Emine DEMİRAY

I- VLADİMİR PROPP ÜZERİNE

1. İşlevler

1928 yılında «Masalların Biçimbilimi» adlı bir kitap yazmış olan Rus halkbilimcisi Vladimir Propp, yapıtını bir halk masalı kümesi üstünde gerçekleştirmiş ve yöntemini şöyle belirlemiştir. Bu amaçla özel yöntemler izleyerek önce olağanüstü masalların oluşturucu bölümleri ayırt edilecek, sonra da masallar oluşturucu bölümlerine göre karşılaştırılacaktır. Bu çalışmanın sonucunda ortaya bir biçimbilim çıkacak, yani masalların oluşturucu bölümleri ve bu bölümlerin de hem kendi aralarında, hemde bütünle kurdukları bağıntılar açısından bir betimlemesi elde edilecektir. Propp'un kullandığı temel anlatı birimi, onun «işlevi» olarak adlandırıldığı birimdir. Propp işlev sözcüğü ile, bir kişinin olay örgüsünün akışı içinde taşıdığı anlam açısından betimlenmiş eylemini anlatmaktadır. Bu işlevlerin özelliklerini ise şu şekilde belirtmektedir:

1- Kişiler kim olursa olsun ve işlevler nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, masalın değişmez, sürekli öğeleri kişilerin işlevleridir. İşlevler masalın temel oluşturucu bölümleridir.

2- Olağanüstü masalın içerdiği işlevlerin sayısı sınırlıdır.

3- İşlevlerin dizilişi her zaman aynıdır.

4- Bütün olağanüstü masallar yapıları açısından aynı türe bağlanırlar (1).

Masallarda değişen kişi adları ve aynı zamanda kişilerin nitelikleridir. Değişmeyen ise kişilerin eylemleri ya da işlevleridir. Buradan masalın aynı eylemleri, değişik kişilere yaptırdığı sonucu çıkarılabilir. Bu da masalların, kişilerin işlevlerinden hareket edilerek incelenmesini sağlar. Propp'un işlev olarak adlandırdığı bu eylemler, masalların sürekli var olan öğeleridir. Kişiler ne olursa olsun bu işlevlere rastlanır, anlatıyı oluşturan da bu işlevlerdir.

Masalların incelenmesinde önemli olan tek şey kişilerin ne yaptıklarını bilmektir. «Kim ne yapıyor» ve «Nasıl yapıyor», bunlar ikinci dereceden sorulardır (2).

Propp; işlevler anlayışının, ilginç sonuçlarla bütün metin türlerine uygulanabileceğini savunmaktadır. Propp, metinlerin bu yöntemle çözümlenmesini yapmak için 31 işlevden söz eder. Yalnız bütün masalarda işlevlerin tümü yer almaz. Ama bu durum işlevlerin dizilişiyle ilgili kuralları hiçbir biçimde değişikliğe uğratmaz. Bazı işlevlerin bulunmayışı, öbür işlevlerin düzenini değiştirmez (3).

Masalların girişinde genellikle bir başlangıç bölümü sunulur. Ailenin kişileri sayılır ya da geleceğin kahramanı, adıyla ya da durumunun betimlenmesiyle belirtilir. Başlangıç bölümü bir işlev değilse de, yine de önemli bir biçimbilimsel öğe niteliği taşır. Başlangıç bölümünden sonra işlevler yer alır. Masallarda yer alan 31 işlev şunlardır :

- 1- Aileden biri evden uzaklaşır.
- 2- Kahraman bir yasakla karşılaşır.
- 3- Yasak çiğnenir.
- 4- Saldırgan bilgi edinmeye çalışır.
- 5- Saldırgan kurbanıyla ilgili bilgi toplar.

(1) Arthur Asa Berger, *Media Analysis Techniques*, 1982, s. 24-25.

(2) Vladimir Propp, *Masalın Biçimbilimi*. Çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat, BFS Yayınları, İstanbul, 1985, s. 30-31.

(3) Arthur Asa Berger, *Media Analysis Techniques*, 1982, s. 26.

- 6- Saldırğa nkurbanını ya da servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener.
- 7- Kurban aldanır ve böylece istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur.
- 8- Saldırğan aileden birine zarar verir. Aileden birinin bir eksigi vardır. Aileden biri birşeyi elde etmek ister. (Eksiklik)
- 9- Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır. Bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulur. Kahkaman gönderilir ya da gider (Aracılık, geçiş anı).
- 10- Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir.
- 11- Kahraman evinden ayrılır.
- 12- Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınama, sorgulama bir saldırı ile karşılaşır.
- 13- Kahraman ilerde kendisine başışta bulunacak kişinin eylemlerine tepki gösterir.
- 14- Büyüülü nesne kahramana verilir.
- 15- Kahraman aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılır. Kendisine klavuzluk edilir ya da götürülür.
- 16- Kahraman ve saldırğan bir çatışmada karşı karşıya gelir.
- 17- Kahraman özel bir işaret edinir.
- 18- Saldırğan yenik düşer.
- 19- Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır.
- 20- Kahraman geri döner.
- 21- Kahraman izlenir.
- 22- Kahramanın yardımına koşulur.
- 23- Kahraman kimliğini gizleyerek kendi ülkesine ya da başka bir ülkeye varır.
- 24- Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer.
- 25- Kahramana güçbir iş önerilir.
- 26- Güç iş yerine getirilir.

27- Kahraman tanınır.

28- Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün gerçek kimliği ortaya çıkar.

29- Kahraman yeni bir görünüm kazanır.

30- Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır.

31- Kahraman evlenir ve tahta çıkar (4).

Bu temel işlevlerin yanında, işlevler arasında bağlantıyı sağlayan yardımcı öğeler de bulur. İşlevler masalda olayı oluşturan temel öğelerdir. Yardımcı öğeler ise olay örgüsünün akışını belirlememekle birlikte, masal içinde büyük önem taşırlar. Bazan işlerin hemen birbirini izlemedikleri görülür. Birbirini izleyen iki işlev değişik kişilerce yerine getirilirse, ikinci kişi daha önce neyin geçtiğini bilmek zorundadır. Bu nedenle masalda bir bilgi edinme dizgesi gelişmiştir. Olayın akışı içinde bir işlevi diğerine bağlayan da bu bilgilerdir. Bu durum bir bilginin en yalın biçimde aktarılmasıdır (5).

2. Kişiler

Bu genel anlatı süreci içinde yer alan işlevler birbirini izlerken, 7 kişi çevresinde dağılım gösterirler. Bunlar; Saldırgan, bağışçı, yardımcı, prenses, gönderen, düzmece kahraman ve kahramandır.

İşlevler ise kişiler arasında şöyle bölüştürülmüştür:

- 1- Saldırganın eylem alanı: Kötülük, çatışma ve kahramana karşı sürdürülen diğer kavga biçimleri.
- 2- Bağışçının eylem alanı: Büyülü nesnenin aktarılmasının hazırlanması, büyü nü nesnenin kahramana verilmesi.
- 3- Yardımcının eylem alanı: Kahramanın uzamda yer değiştirmesi, kötülüğün ya da eksikliğin giderilmesi, izleme sırasında yardım, güç işleri yerine getirme, kahramanın biçim değiştirmesi.
- 4- Prenses (aranılan kişi) ve babasının eylem alanı: Güç işleri yerine getirme isteği, bir özel işaretin zorla benimsetilmesi, düzmece kahramanın ortaya çıkarılması, gerçek kahramanın tanın-

(4) Vladimir Propp, *Masalın Biçimbilimi*, Çev: Mehmet Rifat, Sema Rifat, BFS Yayınları, İstanbul, 1985, s. 35-69.

(5) A.g.k., s. 75.

ması, ikinci saldırganın cezalandırılması, evlenme. Prensesle babasının işlevleri arasındaki ayırım çok kesin olamaz. Güç işleri öneren çoğunlukla babasıdır. Bu davranış, nişanlı erkeğe karşı düşmanca bir tutumdan kaynaklanır.

- 5- Gönderenin eylem alanı: Kahramanın gönderilmesi işlevini kapsar.
- 6- Kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidiş, bağışçının isteklerine tepki, evlenme.
- 7- Düzmece kahramanın eylem alanı: Arayış amacıyla gidiş, bağışçının isteklerine karşı gösterilen ve her zaman olumsuz olan tepki (6).

Bunların dışında bağıntılar için de özel kişiler vardır.

Kişilerin niteliklerinin incelenmesi şu üç temel bölümden oluşur. Kişilerin görünüşü ve adları ,olaya giriş özellikleri, yaşadıkları yer.

Yalnız çalışmada çok kesin olarak iki inceleme konusu ayırt etmek gerekmektedir. Eylemleri yapan kişiler ya da bu eylemlerin kendileri. Kişilerin adları ve nitelikleri değişken değerlerdir. Nitelik sözcüğünden ise kişilerin dış görünümü anlaşılmaktadır. Masalarda kişiler kolayca bir başkasının yerine geçmektedir. Bu nedenle tek bir bağışçı, yardımcı, saldırgan bulmak çok güçtür. Aynı işlevi bir başka kişilik yerine getirebilmektedir. İncelemede işlevler temel alınarak, kişiler bunların etrafında toplanabilir (7).

Propp'un çalışması 1958'de İngilizce'ye çevrildiğinden bu yana, insanbilim, halkbilim ve yazın çözümleme yöntemleri üzerinde çok etkili olmuş, bir çok alana uygulanmıştır. Bu alanlardan biri de sinemadır. Hitchcock'un **North By Northwest** adlı filmi işlevler açısından çözümlenmiştir. Propp'un analiz yönteminin bu filme uygulanma nedenleri ise şöyle belirtilmiştir.

- 1- Propp'un metodunun sadece ve basit olarak Rus halk öyküleri ya da anlatılarının değil, aynı zamanda edebiyatın da dışında sinemaya da uygulanabileceği sınıranmıştır.
- 2- Diğer yandan da halk öyküleri geleneği ile sözel kültür ve kitle kültürü arasındaki bağdaşım noktalarının neler olabileceği incelenmiştir.

(6) A.g.k., s. 83-84.

(7) A.g.k., s. 91-92.

- 3- **North By Northwest** Hitchcock'un diğer filmleri ile çok önemli benzerlikleri olan bir filmdir. Propp türü çözümlenmeler bu filmleri geçişim grubu içinde değerlendirmenin bir yolunu tartışmaktadır.
- 4- Anlatıların işlevleri ile üzerine yorumlamalar yapılmış hikayeler arasındaki çapraz bağıntıları kurmak olanaklıdır.
- 5- Bu türün anlatsal çözümlenmelerinin fantazyaya senaryosu ya da aile içi ilişkiler olarak da tanımlanan psikoanalitik kavramlarla ilişkileri de kurulmuş olacaktır (8).

Çalışmanın konusunu oluşturan **Muhsin Bey** filmi de, Propp'un işlevleri temel alınarak incelenmiştir. İlk olarak filmin konusu verilmiş, daha sonra filmdeki kişiler tanıtılmış, son olarak da film de yer alan işlevlerin dökümü yapılmıştır.

II- MUHSİN BEY

1. Filmin Konusu

Film jenerikle başlar. Jenerikte sahnede şarkı söylenen bir kadının üzerine yazılar bindirilir. Muhsin Bey müzik organizatördür. Yardımcısı Osman ile birlikte çalışır. Sabah uyanır, kahvaltısını eder, evden ayrılır. Eski bir arabası vardır. Onu güçlkle çalıştırır. Yolda yardımcı Osman'la karşılaşır. 6 aydır kiralarnını ödemedikleri için çalıştıkları bürodan çıkarıldıklarını öğrenir. Osman Muhsin Bey'in kira için verdiği paraları at yarışlarına yatırmış, bu nedenle kira ödenmemiştir. Kahvenin bir köşesinde çalışmalarını sürdürürler.

Kahvede Muhsin Bey Osman'la otururken, Ali Nazik gelir. Türkücü olmak istemektedir. Ali Nazik'i Muhsin Bey'e, Muhsin Bey'in askerlik arkadaşı göndermiştir. Muhsin Bey kabul etmez. Ali Nazik direnir. Muhsin Bey eve her akşam gelişinde çiçeklerini sular, onlarla konuşur, yemek yerken sanat müziği plaklarını dinler. Eski günlerini anar. Yaşlı sanat müziği sanatçısı bir kadını düşünür evinde sık sık ziyaret edip, çiçek götürür ve eski müziklerden, eski günlerden sözeder. Komşu kadınla da ilişkileri iyidir.

Bir gece Muhsin Bey pencereden dışarıya bakarken, Ali Nazik'in soğuk havada, kapının önünde beklediğini görür ve onu içe-

(8) Peter Wollen, *Readings and Writings : Semiotic Coorder - Strategies*, London: Verso, 1982, s. 23-24.

riye alır. Ali Nazik o gece, Muhsin Bey'in dişinin ağrması üzerine onun dişini çektirir. Muhsin Bey sabah uyandığında Ali Nazik'in çatıdan gelen sesini duyar ve yanına gider. Ali Nazik'in öyküsünü dinler.

Muhsin Bey Ali Nazik'in isteğini kabul eder gazinocularla görüşüp, dinlemeleri için onları ikna eder. Ama gazino patronu Ali Nazik'i beğenmez.

Muhsin Bey Osman'ın bulduğu TV yapımcısının Ali Nazik'i televizyona çıkarması için istediği parayı verir. Televizyon yapımcısı dolandırıcı çıkar. Ali Nazik'i televizyon'a çıkarmaz.

Ali Nazik arabesk söylemek istemektedir. Muhsin Bey ise türkü söylemesi konusunda ısrar eder. Ali Nazik başka bir organizatörle görüşür. Organizatör Ali Nazik'i kazandırmaya çalışır. Ali Nazik kabul etmez.

Muhsin Bey ve Ali Nazik kaset yapmaya karar verirler. Bütün kaset yapımcılarını dolaşırlar. Hiçbiri kabul etmez. Kaset yapabilmeleri için bir yol kalmıştır. Bir kaset yapım şirketinin açtığı yarışmaya katılmak. Bu yarışmaya katılmaya karar verirler. Muhsin Bey Ali Nazik'i evde çalıştırır. Muhsin Bey komşu kadımla birlikte yarışmayı izlemeye gider. Ali Nazik kazanamaz. Kaset yapma hakkını da kaybeder. Muhsin Bey Ali Nazik'e çok kızar.

Ali Nazik Urfa'ya dönmeye karar verir. Muhsin Bey onu otobüse bindirir. Son anda karar değiştirerek, arabasıyla otobüse yetişir ve Ali Nazik'i otobüsten indirir. Kaseti yapabileceklerini söyler.

Gazino patronlarına bu kez para istemek için gelirler. Yine kimse para vermez Muhsin Bey çok üzülür. Bir organizatörle kaseti çıkarmak için iddiaya girer. Kaseti çıkarırsa organizatör Muhsin Bey'e 2 milyon verecek, çıkaramazsa Ali Nazik'i alacak ve sahneye çıkararak arabesk söyletecektir.

Kaset çıkarmak için müzik yarışması düzenlemeye karar verirler. Gazeteye ilan verirler. Yarışmacılar başvurur. Yalnız başvurulardan toplanan paralar her yarışma giderlerine, hem de kaseti çıkarmaya yetmez. Onlar da yarışmayı düzenlemeyip, kaseti çıkarmaya karar verirler.

Stüdyo kiralanır, fotoğrafçı bulunur. Ertesi gün yarışmacılar yarışmanın iptal olduğunu öğrenince kahveye gelirler. Osman ka-

çar. Muhsin Bey durumu Osman'dan öğrenir. Polisler evin önünde nöbet tutarlar. Ali Nazik ve Muhsin Bey geceyi arabada geçirirler. Ertesi gün kaset tamamlanır, fotoğraf çektirilir. Yalnız kasetin çoğaltılması için çalışanların paralarının ödenmesi zorunludur. Parayı almak için gizlice eve girerler. Polisler evde olduklarını anladıkça eve girerler. Komşu kadın Muhsin Bey'i ve Ali Nazik'i evine alır. Polislere de onları görmediklerini söyler. Geceyi orada geçirirler. Sabah Muhsin Bey parayı Ali Nazik'e verir ve kaseti çıkartmalarını söyler. Kendisi de aşağı inerek polislere teslim olur.

Muhsin Bey hapistedir. Osman, Ali Nazik, komşu kadın onu ziyarete gelirler. Kaset çıkmıştır. Kaseti de Muhsin Bey'e verirler. Muhsin Bey hapishanede kaseti dinler. Çok beğenir.

Ali Nazik Muhsin Bey'in iddiaya girdiği organizatörle çalışmaya başlar. Sahneye çıkar, süslü giysiler giyer, altın zincir takar ve arabesk söyler. Komşu kadın ve Osman da onunla birlikte çalışmaktadır.

Muhsin Bey hapisten çıkar. Evine gelir. Ev sahibi, Ali Nazik'in komşu kadınla birlikte gittiğini ve onları anlatır. Çiçekleri kurumuştur. Ev sahibine eşyalarını ve plaklarını satmasını, alan olmazsa atmasını söyler. Muhsin Bey'in oturduğu apartman da yıkılacaktır. Düşkünler evine gelir. Ziyaret ettiği yaşlı, şarkıcı kadının da öldüğünü öğrenir. Bir kez daha yıkılır.

Muhsin Bey gazinoya gelir. İddiaya girdiği gazino patronu Şakir'in önüne kaseti atar. Ama gazino patronu oyunu bozmuştur. Muhsin Bey kaseti çıkardığı halde, Ali Nazik'i ondan almıştır. Onunla birlikte komşu kadını ve Osman'ı da almıştır. Muhsin Bey Şekir'e «Sevgilini ben ayartmadım. Ona elimi bile sürmedim. Geldiği gibi gitti» der ve oradan ayrılır.

Muhsin Bey bir süre Ali Nazik'i sahnede arabesk okurken izler. Ali Nazik şarkısı bitince soyunma odasına gelir. Orada tam komşu kadına kızıp, onu döverken Muhsin Bey odaya girer. Ali Nazik duraklar. Muhsin Bey'e İbrahim gibi olduğunu söyler, Muhsin Bey odadan ayrılır.

Komşu kadın da çocuğuyla birlikte arkasından gelir. Muhsin Bey «Kafandaki peruğu çıkar öyle gel» der kadına ve birlikte arabaya biner, hareket ederler.

Muhsin Bey, komşu kadın ve çocuğu üçü bir yatakta uyumaktadır.

Film jenerikte sahnede sazlar eşliğinde şarkı söyleyen kadınla biter.

2. Filmde Kişiler

Masallarda kişilerin işlevleri ve nitelikleri değişkendir. İncelenen filmdeki kişilere de tek bir işlev yüklemek mümkün değildir. Aynı kişi hem kahraman, hem bağışçı, hem gönderen, hem yardımcı olabilmektedir. Saldırgan da tek kişi yerine birkaç kişidir. İşlevler masaldan farklı olarak, kişiler arasında dağıtılmıştır.

«Muhsin Bey» filminin kahramanı Muhsin Bey dir. Muhsin Bey aynı zamanda saldırgan, Ali Nazik'e yardım eden yardımcı, onu bağışlayan bağışçıdır. Ali Nazik ise saldırgan, yardımcı ve düzmece kahramandır. Komşun kadın, Osman, ev sahibi, Sönmez Yıkılmaz, yardımcısı ve bağışçıdır. Organizatör Şakir, televizyon yapımcısı, ses yarışması düzenleyenler, kaset yapımcuları saldırganlardır. Afitap hanım ile jenerikte ve filmin sonunda sağlaz eşliğinde sahnede şarkı söyleyen kadın bağlantı sağlayan özel kişilerdir. Muhsin Bey'in film boyunca duygularını dile getirmesine yardımcı olurlar.

Filmdeki kişilerin böyle çeşitli işlevleri yerine getirmeleri nedeniyle, kişiler filmdeki adlarıyla genel olarak atılmışlardır. Filmdeki kişiler şunlardır:

Muhsin Bey : Muhsin Bey filmde organizatördür. Arabesk müziğe karşıdır. Evinde yalnız yaşamaktadır. Çiçeklerini sularken, onlarla konuşur. Nostaljik bir yapısı vardır. Arabeske karşı direnmesi nedeniyle işleri kötü gider. Sanatçıların «sanat müziği» okumalarını ister. Kendisi de evde «sanat müziği» dinler. Eski değerlerin yokolduğunu sık sık yineler. Eski bir arabası vardır. Komşusu Sevda hanıma ilgi duyar, ama bunu belli edemez. Eski sanatçılardan Afitap Hanımı düşkünler evinde ziyaret eder ve eski sanatçıların kalmadığını söyler. Ali Nazik'i de arabeske kaptırmamak için çok mücadele eder ama başaramaz. Kaset çıkarabilmek için yarışma düzenlerler. Paraları hem yarışma yapmaya hem kaset çıkarmaya yetmeyince, sadecce kaset çıkarmayı yeğlerler. Dolandırıcılık nedeniyle de hapse girer. Çıktığında eski değerlerinin yok olduğunu görür, Ali Nazik, Osman, Sevda Hanım Şakir'le çalışmaya başlamıştır. Çiçekleri kurumuştur. Evleri yıkılacaktır. Plaklarını ise satılmak üzere ev sahibine verir.

Ali Nazik : Urfa'dan şarkıcı olma umuduyla İstanbul'a gelmiştir. Muhsin Bey'den kendisine yardım etmesini ister. Şöhret olabilmek için Muhsin Bey'le birlikte mücadele ederler. Muhsin Bey'in istediği gibi türkücü olamaz, ama arabesk söyleyerek sahneye çıkmayı başarır. Onun arabesk söylemesini destekleyen ise organizatör Şakir'dir. Muhsin Bey'le olan mücadelelerini sahneye çıkınca unuttur. Çünkü onun amacı sadece şöhret olmaktır.

Sevda Hanım : Pavyonda şarkıcılık yapar. Yetenekli değildir. Muhsin Bey'in arkadaşlarının yanında çalışır. Küçük bir kıızı vardır. O da Muhsin Bey'e ilgi duyar. Muhsin Bey'in zor anlarında ona yardım eder. Muhsin Bey'in hapse girmesiyle o da Ali Nazik gibi onu terkederek Şakir'le çalışmaya başlar. Sonunda yine Muhsin Bey'e döner.

Osman : Muhsin Bey'in yardımcısıdır. At yarışlarına olan düşkünlüğü nedeniyle, Muhsin Bey'in verdiği paraları yarışlara yatırmıştır. Çalıştıkları dükkanın kiralalarını bu nedenle ödemediğinden, dükkandan da çıkarılırlar. Kahvenin bir köşesinde işlerini sürdürürler. Muhsin Bey'in hapse girmesiyle Şakirle çalışmaya başlarlar. Muhsin Bey'e yardım konusunda da başarılı değildir.

Şakir : Şakir'de Muhsin Bey gibi organizatördür. Sevdiği kadını elinden aldı diye Muhsin Bey'e düşmandır. Şakir'in işleri iyidir. Arabesk müziğe de karşı değildir. Muhsin Bey'in hapse girmesini fırsat bilerek Ali Nazik'i de yanına alır. Onu sahneye çıkarıp, arabesksöyletir. Böylelikle Muhsin Bey'den de ödünü almıştır.

Afitap Hanım : Eskiden ünlü bir ses sanatçısıdır. Yaşlıdır. Düşkünler evinde yaşamaktadır. Konuşamaz. Muhsin Bey ona sık sık çiçek getirip ziyaret eder. Muhsin Bey'in değerlerini paylaşıp, onunla yaşatmaya çalıştığı bir kadındır.

Sönmez Yıkılmaz : Muhsin Bey'in komşusudur. Türk «Rambo»su olma hayalindedir. Filmlerde figüranlık yapar.

Ev Sahibi Madam : Muhsin Bey'in ev sahibidir. Dar gelirli kiracılarına, kiralalarını arttırmaları konularında baskı yapmaz. Beyoğlu'ndaki apartmanın yıkılmasıyla Türkiye'den ayrılmak zorunda kalır.

3. Filmde İşlevler

Muhsin Bey filmi Propp'un işlevleri açısından yetersizdir. Çünkü film masalsi, olağanüstü öğeler yerine, gerçekçi öğeleri içer-

mektedir. Kahraman Muhsin Bey değerlerini yitirmemek için mücadele ederken, saldırganların onu engellemesine karşın, ona yardım eden olağanüstü güçler yoktur. Kendi gücü ile saldırganlara karşı mücadelesini sürdürmektedir. Filmin sonunda hapse girse bile değerlerinden ödün vermemiş, Ali Nazik'e arabesk yerine türkü söyleyerek kaset çıkarmayı başarmıştır. Kaset çıkarabilmek içinse düzenledikleri yarışmada, yarışmacılara saldırgan rolüne girerek kötülük yapmıştır. Kendi değerleri için başkalarına zarar vermiştir. Oysa arabesk için direnmemiş olsa piyasa koşullarında başarılı bile olabilecektir. Ama hertürlü zor koşula karşın değerleri uğruna mücadelesini sürdürmüştür.

Ali Nazik ise sahneye çıkıp, şöhret olabilme uğruna kendisi için birçok zorluğa katlanıp mücadele eden, hapse giren Muhsin Bey'i unutarak, organizatör Şakir'le çalışmaya başlamıştır. Komşu kadın Sevda Hanım ile Osman da Muhsin Bey'i güç ve yalnız bir durumda terketmiştir. Ama Sevda Hanım filmin sonunda Muhsin Bey'le giderek, onunla onun değerleriyle birlikte olduğunu göstermiştir.

Filmin kahramanı Muhsin Bey geçmişte varolan, saygı duyduğu manevi değerleri yitirmemek için mücadele ederken, Ali Nazik de Muhsin Bey'e karşı olsa bile, o da kendisi için bir çaba harcamaktadır. Şöhret olma, zengin olma mücadelesi, maddi değerlere sahip olma mücadelesi vermektedir. Ali Nazik filmde düzmece kahramandır.

Filmde yer alan işlevler şöyle belirtilebilir.

1- Aileden biri evden uzaklaşır.

Muhsin Bey sabah evden ayrılır. Yolda Osman'la karşılaşır. Kirasını ödemedikleri için işyeri olarak kullandıkları dükkandan çıkarıldıklarını öğrenir.

Muhsin Bey evden ayrılıp, düşkünler evindeki Afıtap Hanımı ziyaret eder. Eski günlere olan özlemine dile getirir.

Muhsin Bey kaset yaptırmak için evden ayrılır. Kaseti çıkarmayı başarır ama cezalandırılır. Hapse girer.

Muhsin Bey hapisten çıktıktan sonra evini tamamen terk eder. Çünkü oturduğu apartman eskiliği nedeniyle yıkılacaktır.

2- Kahraman yasakla karşılaşır.

Muhsin Bey arabeske karşıdır. Ama sanat müziği de kendisine yasaklanır. Gittikçe maddi olarak kötüye gitmesine karşın yine de sanat müziğini savunmaktadır. Onu savunduğu sürece de piyasa onu dışlamaktadır.

3- Kahraman yasağı çiğner.

Muhsin Bey dolandırıcılık yaparak kaseti çıkartmayı başarır. Piyasanın koyduğu yasağı çiğner.

4- Saldırgan bilgi edinmeye çalışır.

Ali Nazik, Muhsin Bey'den piyasa konusunda, sanatçılık ve sahne konusunda bilgiler alır.

Organizatör Şakir, Muhsin Bey'i takip edip bilgi alarak, Ali Nazik'i kendisine çekmeye çalışır.

6- Saldırgan kurbanını ele geçirmek için onu aldatmayı dener.

TRT'den gelen yapımcı Muhsin Bey'i aldatır.

Organizatör Şakir Ali Nazik'i arabesk söylemesi için aldatmaya çalışır.

Kaset yapımcıları kaset çıkaracakları iddiası ile yarışma açıp, yarışmacıları aldatmayı denerler.

7- Kurban aldanır.

Muhsin Bey televizyon yapımcısına güvenir, aldanır Muhsin Bey ses yarışması düzenleyen kaset yapımcısı Firmaya güvenir aldanır.

Muhsin Bey Ali Nazik'e güvenir, ona yardım eder. Kasetin yapımından sonra Ali Nazik Muhsin Bey'i terkederek, organizatör Şakir'le çalışmaya başlar. Muhsin Bey aldanır.

8- Aileden birinin bir eksigi vardır. Aileden biri birşeyi elde etmek ister.

Muhsin Bey'in kaseti yapabilmek için paraya gereksinimi vardır. Para bulabilmek için çaba harcar.

Ali Nazik'in sahneye çıkıp, şöhrete ulaşabilmek için kendisine yardım edecek kişilere gereksinimi vardır.

9- Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır.

Muhsin Bey'in paraya gereksinimi olduğu haberi yayılır. Eski arkadaşlarından kaseti yapabilmek için para ister.

- 10- Kahraman eyleme geçmeyi kabul eder.
Muhsin Bey zor koşullara karşın kaseti çıkarmayı kabul eder.
- 11- Kahraman evinden ayrılır.
Muhsin Bey hapishanede olduğu için evinden ayrılır. Düzmece kahraman Ali Nazik şarkıcı olmak için köyünden ayrılır, İstanbul'a gelir.
Ali Nazik Muhsin Bey'in evini terkeder.
- 12- Kahraman büyüü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınava, sorgulama, saldırı ile karşılaşır.
Muhsin Bey kaseti yapabilmesi için gerekli parayı düzenleyeceği ses yarışmasına katılan yarışmacılardan aldığı için yarışmacıların ve polisin sorgulama ve saldırısı ile karşılaşır.
- 13- Kahraman ilerde kendisine bağışta bulunacak kişinin eylemlerine tepki gösterir.
Düzmece kahraman Ali Nazik Muhsin Bey'e kaseti çıkaramıyacıkları konusunda sürekli tepki gösterir.
- 16- Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelir.
Muhsin Bey ve organizatör Şakir, Ali Nazik konusunda karşı karşıya gelir.
- 18- Saldırgan yenik düşer.
Kaset çıkarılır. Organizatör Şakir yenik düşer.
- 19- Başlangıçdaki eksiklik giderilir.
Muhsin Bey Kaseti çıkarabilmek için gerekli parayı bulur.
- 20- Kahraman geri döner.
Muhsin Bey hapisten çıkar.
- 21- Kahraman izlenir.
Muhsin Bey polisler tarafından izlenir.
- 22- Kahramanın yardımına koşulur.
Komşu kadın Sevda Hanım polislerin Muhsin Bey'i ve Ali Nazik'i takip etmesi üzerine onları evine alarak korur.
- 25- Kahramana güç bir iş önerilir.
Muhsin Bey'e Ali Nazik'i şöhret yapma işi önerilir. Önce bunu reddeder. Ama Ali Nazik'in ısrarları üzerine bunu kabul eder.

26- Güç iş yerine getirilir.

Muhsin Bey Ali Nazik'in kasetini yaptırarak, ona şöhret olabilmesi için ilk adımı attırır.

28- Saldırganın kimliği ortaya çıkar.

Muhsin Bey organizatör Şakir'le hapisten çıkınca görüşür. Şakir'e kaset çıkarma konusunda yaptığı haksızlığı anlatır.

29- Kahraman yeni bir görünüm kazanır.

Düzmece kahraman Ali Nazik sahneye çıkar. Süslü giysiler giyer, altın zincir takar, saçlarını yaptırır, kokular sürer.

30- Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır.

Düzmece kahraman Ali Nazik sonunda Muhsin Bey ve komşu kadın Sevda Hanım tarafından terkedilerek cezalandırılır.

31- Kahraman evlenir ve tahta çıkar.

Muhsin Bey değerlerini yitirme konusunda mücadelesini sürdürür. Komşu kadın Sevda Hanım ile birlikte arabesk müziğin söylendiği salonu terkeder.

Filmde bulunan işlevlerin kahramanla ilişkili olanlarının dö-kümü yapılmıştır. Kahraman film boyunca değerlerini koruma mücadelesi göstermiş ve bunu başarmıştır.

KAYNAKÇA

BERGER, Arthur Asa. **Media Analysis Techniques**, 1982.

PROPP, Vlademir. **Masalın Biçimbilimi**, Çev: Mehmet Rifat - Sema Rifat, BFS Yayınları, İstanbul 1985.

WOLLEN, Peter. **Readings and Writings: Semiotic Coorder-Strategies**, London: Verso, 1982.